

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

li.remisssvar@regeringskansliet.se
li.dl@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkande: En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64) från länsstyrelsen i Jämtlands län vari Eldrimner – nationellt resurscentrum för mathantverk – ingår.

Er beteckning: LI2025/01164

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att grundtanken med att förenkla för och stötta företagen inom livsmedelskedjan samt företagen som producerar/hanterar/transporterar animaliska biprodukter (ABP) är välkommen och viktig.

Länsstyrelsen anser dock att utredaren har landat i förslag som till stor del innebär det motsatta, nämligen fler kontrollmyndigheter för företagen, en minskad regional förankring och risk för en minskad närhet och tillgänglighet.

Länsstyrelsen befarar att utredarens förslag kommer att leda till rekryteringssvårigheter, framför allt gällande de veterinära tjänster som kommer att behövas både på länsstyrelserna och i den nya centraliserade kontrollorganisationen. Eftersom ansvaret för jordbrukarstöd, grundvillkorskontroller, läkemedel, smittskydd och djurskydd föreslås kvarstå på länsstyrelserna blir det ologiskt och ineffektivt att inte samla kompetensen och hålla ihop detta med livsmedel- och foderkontrollen inom primärproduktionen och med kontrollen av hantering/transport av ABP.

Länsstyrelsen förordar därför i stället att tillräckligt mycket resurser läggs på att stärka, utveckla och utöka den regionala

kontrollorganisationen för primärproduktionen och ABP som idag redan finns väl etablerad inom landets länsstyrelser.

Länsstyrelsen föreslår vidare att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda möjligheten att på sikt flytta den kommunala livsmedelskontrollen till länsstyrelserna. På så sätt kan målen om en samlad kontroll för livsmedelskedjan med färre kontrollmyndigheter samt förenklade och likvärdiga processer uppnås inom ramen för den redan idag upparbetade kontrollorganisationen inom landets länsstyrelser.

Länsstyrelserna besitter en unik kännedom om de regionala förutsättningar som gäller för länens livsmedelsföretag. Länsstyrelserna har högt förtroende regionalt och skapar närhet och tillgänglighet mellan företagen och den lagstiftande staten.

Länsstyrelsernas uttalade uppdrag inom beredskapsfrågorna talar också starkt för att samla, stärka, utveckla och utöka de statliga funktionerna kopplat till livsmedelskedjan inom den befintliga länsstyrelseverksamheten.

Länsstyrelserna har sinsemellan en väl upparbetad struktur för nationell samverkan och dialog vilket möjliggör en likvärdig och harmoniserad myndighetsutövning som förenklar för företagen.

Konsekvenser

Livsmedelsberedskap

Länsstyrelsens breda uppdrag inom beredskapsområdet innebär ett stort behov av kompetens inom hela livsmedelskedjan, eftersom olika typer av samhällspåverkande händelser riskerar att påverka även livsmedelssektorn och livsmedelsförsörjningen. Om kontroll av livsmedel och foder inom primärproduktionen försvinner från länsstyrelsen riskerar kompetensen att försvagas, vilket är negativt för arbetet med livsmedelsberedskap, men även för det generella beredskapsarbetet, t ex kärnenergi-händelser, brand, översvämning, bristsituationer, höjd beredskap. Kontakten med primärproduktionen är väsentlig och riskerar alltså att försvagas om kontroll av primärproduktionen flyttas från länsstyrelserna.

Jordbrukarstöd och regional utveckling

De uppdrag som länsstyrelserna har avseende jordbrukarstöd, regional utveckling, internationella program och förenkling för

företagare riskerar att försvåras utan kompetens om olika produktionsgrenar inom primärproduktionen i regionen. För att bibehålla ett gott förtroende hos företagen krävs både god kunskap om branschen och de regionala förhållandena.

Grundvillkorskontroller

Kontroll av grundvillkor kommer enligt förslaget att kvarstå hos länsstyrelserna. Dessa omfattar kontroll av primärproduktion gällande även livsmedel och foder, vilket kräver stor kompetens hos kontrollpersonalen. Felaktiga bedömningar orsakade av kompetensbrist är en uppenbar risk om länsstyrelserna frångår sin roll i primärproduktionen och detta skulle kunna få ekonomiska konsekvenser hos de stödsökande.

Djurskyddskontrollen

Länsstyrelsens djurskyddskontroll inom primärproduktionen kräver kunskap om de olika produktionsgrenarna och de regionala förutsättningarna. Att flytta livsmedels- och foderkontrollen i primärproduktionen från länsstyrelserna riskerar att inverka menligt på djurskyddskontrollen.

Fler kontrollmyndigheter i primärproduktionen

Primärproducenterna får vid ett genomförande av förslaget fler kontrollerande myndigheter, eftersom kommunal kontroll (t ex miljö, folkhälsa, brand) kvarstår liksom länsstyrelsernas kontroll av djurskydd, smittskydd, läkemedel och i förekommande fall miljö, samt Livsmedelsverkets- och Jordbruksverkets kontroller. Även aktörer i senare led av livsmedelskedjan får vid genomförande av förslaget i vissa fall fler kontrollerande myndigheter, eftersom kommunal kontroll kvarstår, tex gällande miljö, folkhälsa, brand, alkohol och tobak, i tillägg till Livsmedelsverket/Jordbruksverket.

Tillgänglighet och regional förankring

En farhåga är att centralisering kan försvåra en nära kontakt mellan företag och myndighet. Tillgänglighet genom olika former av kontaktvägar är viktigt för företagen och möjlighet till personliga möten och kontakter uppskattas och underlättar lantbrukarnas efterlevnad av regelverken.

Länsstyrelsen erfar att lantbruksföretagen uppskattar regional kunskap och förståelse för både det egna företaget, dess verksamhet och historik.

Kommentarer till avsnitt

Bristande förmåga hos länsstyrelserna

Utredaren menar att länsstyrelsen saknar tillräcklig förmåga att genomföra kontroller i livsmedelskedjan. Länsstyrelsen anser att denna slutsats har dragits utan tillräcklig analys. Flertalet länsstyrelser utför flertalet av de kontroller som tilldelats dem i den nationella kontrollplaneringen och enligt de egna regionala kontrollplaneringarna. Länsstyrelsen i Jämtlands har under lång tid genomfört samtliga kontroller enligt den nationella kontrollplanen. Det är länsstyrelsens uppfattning att det är den underfinansiering av länsstyrelsens kontroller i livsmedelskedjan som under lång tid förelegat som är det huvudsakliga skälet till att den tilldelade kontrollen i primärproduktionen inte kunnat genomföras fullt ut i samtliga län.

Officiell veterinär ska kontrollera transport till slakt

Utredaren föreslår att länsstyrelserna genom officiella veterinärer ska ansvara för kontrollen av transport till slakterier. Länsstyrelsen tillstyrker detta och anser att detta förslag ytterligare talar för att bibehålla och utveckla den väl etablerade veterinär-, livsmedels-, foder- och ABP- kontrollorganisation som redan idag finns inom landets länsstyrelser.

Eldrimner lämnar följande synpunkter utifrån sitt nationella uppdrag:

Eldrimner besvarar remissen från mathantverksföretagarnas perspektiv. Eldrimner och mathantverksföretagarna välkomnar utredningen och uppskattar att utredaren hade uppdraget att ta fram åtgärder som särskilt underlättar för mikroföretag med diversifierad verksamhet i livsmedelskedjan.

Reformerad kontrollorganisation för livsmedelskedjan, kapitel 19.

Eldrimner ser fördelar med centralisering av livsmedelskontrollen i någon form, men bedömer att ytterligare utredning behövs.

Den nuvarande strukturen med omkring 270 kontrollmyndigheter försvårar kompetens och likvärdighet i kontroll och kostnader, vilket är av betydelse för mathantverksföretagen. Formerna för centralisering, särskilt i relation till annan kontroll från kommuner och länsstyrelser, behöver utredas vidare.

Utredningens avgränsning där närliggande kontrollområden - exempelvis andra kommunala kontroller som alkoholtillstånd, miljöskydd, eller hälsoskydd och länsstyrelsernas kontroller inom exempelvis djurskydd - som kan samordnas med livsmedelskontrollen inte ingått, skapar osäkerhet om förslaget i praktiken kommer att innebära en förenkling för företagen.

Företagens avgifter med en reformerad kontrollorganisation är inte tillräckligt utredd. Timtaxan är en central fråga och det är avgörande att den utformas likvärdigt och inte innebär en ökad ekonomisk börda. Livsmedelsverkets nuvarande höga timtaxa har länge kritiserats och det är därför avgörande att en framtida organisation inte ytterligare ökar den ekonomiska belastningen för företagen.

Det finns oro för att lokalkännedom och närhet går förlorad vid en centralisering, vilket kan påverka service och tillgänglighet.

Mathantverksföretagen framhåller att inspektörernas bemötande och kompetens är mer avgörande än vilken myndighet de representerar. För att regelverken ska upplevas som hanterbara är det avgörande att kontrollsituationen präglas av ömsesidig respekt för varandras uppdrag med professionellt bemötande och dialog som stärker förtroendet.

Eldrimner tillstyrker förslaget i kapitel 19.3.4, om att Livsmedelsverket ska vara ansvarig kontrollmyndighet för offentlig kontroll av djurskydd på slakterierna. Denna koncentration till en myndighet i stället för två förenklar för företagen och undviker eventuella konflikter orsakade av olika bedömningar från olika myndigheter.

Överväganden finansiering, kapitel 21

Eldrimner tillstyrker samtliga förslag som presenteras i kapitel 21.3 och 21.4. Dock vill vi poängtera följande;

- Att ta bort avgiften för dricksvattenkontroller är ett viktigt steg för att förbättra förutsättningar för livsmedelsverksamhet på landsbygden och även stärka beredskapen, eftersom det kan leda till att fler brunnar används och kontrolleras med vattenprover.
- Sänkta avgifter är avgörande för den småskaliga livsmedelsförädlingens och det svenska mathantverkets utveckling. Nedsättningarna för 853-anläggningar med liten produktion kan inte vänta till 2028 utan bör träda i kraft snarast.

Eldrimner vill tillägga i kapitel 21 att nedsättningar av avgifter även bör möjliggöras för företag som arbetar med traditionella metoder samt verksamheter i regioner med särskilda förutsättningar. Detta har stöd i kontrollförordningens artikel 79.3 b och c och bör införas i den svenska avgiftsförordningen, även för anläggningar utan obligatoriska avgifter. Sådana nedsättningar skulle stärka svensk livsmedelsproduktion och beredskap, bidra till bevarandet av traditionella metoder och ge bättre förutsättningar för en diversifierad och geografiskt spridd livsmedelsproduktion med likvärdig konkurrenskraft i EU. Ett tydligt exempel för detta är fäbodrar, som utgör ett immateriellt kulturarv erkänt av UNESCO, och som både i dagsläget och med utredarens förslag belastats med fulla avgifter för livsmedelskontroll.

Råd, stöd, samverkan och dialog samt ytterligare satsningar för små företag, kapitel 22 och 23

Eldrimner tillstyrker förslagen i kapitel 22 och 23.

Eldrimner vill framhålla att när enskilda företagare deltar i dialog med myndigheter enligt förslag i kapitel 22.3 bör dessa arvoderas för nedlagd tid. Varje timme i dialog innebär annars minskade intäkter från den ordinarie verksamheten.

Eldrimner ser särskilt positivt på förslaget i 23.4 om att utöka länsstyrelsen Jämtlands läns uppdrag för Nationellt centrum för mathantverk, med ansvar för att upprätta och uppdatera branschriktlinjer.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Susanna Löfgren med Ida Lundström och Maria Lundvall som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetscheferna Marina Wallén Mattsson och Ulrika Brydning deltagit.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post jamtland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Jämtlands län, 831 86 Östersund, eller ring vår växel 010-225 30 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/jamtland.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på
Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/jamtland/personuppgifter